

Գ Ր Ա Խ Օ Ս ՈՒԹ Ի Ի Ն

ՄԵԼԻՔ-ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆՅ Ս.—ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՑՈՒ ՍԵՒ ՕՐԸ.։ Արտատպ-
ւած «Մուրճ» ամսագրից։ Թիֆլիս, տպարան Մ. Դ. Ռոտինեանցի.
1890 թ., փոքր քառաձալ, 157 էրես, տառ № 12, գինն է 40 Կ.։

Ս. Մելիք-Շահնազարեանցի վէպի
Նիւթը առնւած է Բագու պանդխտու-
թեան գնացող սիսեանցիների կեան-
քից։ Որովհետև պանդխտութիւնը մեր
ժողովրդական կեանքում հասարա-
կական նշանակութիւն ունեցող երե-
ւոյթներից մէկն է, ուստի ուրախա-
լի է, որ նա զարձեւ է առարկալ
առհասարակ ուսումնասիրութեան և
մասնաւորապէս վիպագրութեան։

Պանդխտութիւնը, որի երևալը
հետեանք է տնտեսական և հասարա-
կական աջակիսի հանգամանքների,
որոնք ստիպում են ժողովրդին՝ զբաղ-
մունք և ապրուստամիջոց որոնելու
ծննդավայրից դուրս, լուսաբանւած
է վէպի մէջ աչն տեսակէտից թէ նա
ինքը պանդխտութիւնը չաճախ ստա-
նում է մի տեսակ գրաւիչ, դէպի
իրան քաշող, ներգործական ուժ, որ
բազմացնում է պանդխտողների թիւը։

Վէպի ընթերցանութիւնից մնում
է հետեեալ տպաւորութիւնը։ Պան-
դխտութիւնը փաստակար է, նա տե-
ղափոխում է գիւղական առողջ և

թարմ ուժը քաղաք, ուր նորան թու-
լացնում է և մեռցնում։ Նա սովորեց-
նում է և ընտելացնում պանդուխ-
տին քաղաքի ստոր խաւերի կենցա-
ղավարութեանը։ Նա զրկում է ըն-
տանիքը ամուսնուց և նորա պատիւը
պաշտպանողից։ Նա տարածում է վա-
րակիչ հիւանդութիւններ մեր գիւ-
ղերում։ Նա քաջբալում է ժողովրդի
աւանդական կեանքի լաւ կողմերը,
նա մտցնում է շուալութիւն և ապն։

Պանդխտութեան խնդիրը ի հարկ
է աւելի ընդարձակ է, քան ներկա-
յացրւած է վէպի մէջ։ Նա դեռ կա-
րօտ է աւելի մանրամասն և խոր ու-
սումնասիրութեան։ Նա կապւած է
տնտեսական շատ ծանրակշիռ խնդի-
րների հետ։ Բալց և աջակէս նորա աչն
կողմը, որի մասին վիշցի՛նք, ներկալ
գրքովկում վիպական ձեռով փոքր ի
շատէ պարզւած է։

Հեղինակը իւր վէպում փորձ է
փորձում գործածել ժողովրդա-
կան բառեր, ինչպէս են թու-
արև (սիրտ), շարան-շարան, տրխա-

տան, հետևի, երեսկահատ, պատա-
ծակ, սուել, պաշկած, առտասան,
սոթտած, լացակումած և այլն, Ժ ո-
ղովրդական դարձածներ, ինչպես են.
կորկոտ գցել, հալի չէն են չինել,
օձը բնից հանող, խօսքը չուանի
գնել և այլն. սակայն չէ կա-
րելի ասել թէ նա միշտ չաջողեցրել
է նոցա դործածելու տեղին: Առհա-
սարակ վէպը թէ ոճի և թէ բառերի
կողմից միապաղաղ գրածքի տպա-
ւորութիւն չէ անում. տեղ-տեղ նա
չատ է մօտենում հասարակ ժողո-
վրդական լեզուին, իսկ տեղ-տեղ նա
ալնքան զուտ գրական է դառնում,
որ արդէն չէ սաղում վէպի ընդհա-
նուր բնավորութեան: Խորթ ևն
թոււմ. հոռ, խէ, վեր դառնանք
(պառկենք) և սոցա նման բառերը
գրական լեզուի մէջ: Անխտիր գործ
են ածւտած աչս և էս ձևերը միևնույն
տեղում: Երես 48-ում «առաւօտ» և
«գիշեր» ը մտել են մի նկարագրու-

թեան մէջ անլարմար կերպով, երես
52-ում գործ է ածւած «թալիշ» բառը,
որ իբրև նորեկ սխեմանցիների ասած
խօսք անտեղի է: Կացիր (կաց),
արթնեցաւ (ղարթնեց) և այդ տեսակ
բառերը մնասում են լեզուի ստիւ-
թեանը:

Այնպիսի չաջողած գլուխներ,
ինչպես են վեցերորդ, եօթներորդ,
տասներորդ և մի քանի ուրիշները
գրածքի (որի մէջ երևում են ու-
սումնասիրութիւն և դիտողութիւն)
ընդհանուր բնավորութեան հետ միա-
սին դարձնում են վէպը հետաքրքրա-
կան և իբրև գրական երևոյթ ար-
ժանի գնահատութեան: Յանկալի է,
որ հեղինակը և ապագայում իւր
նիւթը առնէր ժողովրդից, չօշափելով
նորա կեանքի աջակիսի կողմերը,
որոնք տալիս են մեզ հասարակա-
կան մտածողութեան նիւթ:

Ա. Բլ.

ՍԱԿԱՆԻՆԻ, ԳՈՒՍՏԱԻ. — «Զինական եղինջի մշակութիւնը» Հրատա-
րակութիւն գնդապետ Ալեքսանդր Թովմ. Մելիք-Հայկազեանի, Թիֆ-
լիս, 1888 թ., տպ. Մ. Վարդանեանի. ութածալ, 17 երես, տառ
№ 12: Գինը՝ ձրի:

«Ահա մի քանի տարի է ինչ եր-
կու կխաղենք իր ուսումնականներին
սկսել է զբաղեցնել մի բոլս, որին
մեծ ապագալ է վիճակած. ալդ՝ չի-
նական եղինջն է:

«Այդ թել չինելու և մանելու հա-
մար չարմար բոլսը կարող է հարս-
տութեան մի նոր աղբիւր դառնալ՝

առանց այն էլ հարուստ կովկասի
համար:

«Փորձերի վերաջ հիմնելով՝ եղին-
ճի համար բոլորովին պիտանի է ճա-
նաչւած կովկասի թէ հողը և թէ
կլիման:

«Այս բոլսը, որ կովկաս բերեց
առաջին անգամ 1862 թւին, հիա-